

Fowles John [faulz] (Robert), angl. prozaik a esejista, * 1926. Představitel první vlny angl. postmodernismu. Jeho čtenářsky vděčné dílo zaujalo vypravěčskými inovacemi a psychologickými i sociol. průniky do hist. i současnosti. Hl. díla: *Sběratel* (Collector, 1963, č. 1988), *Francouzova milenka* (The French Lieutenant's Woman, 1969, č. 1975).

foxtériér, rasa malých loveckých psů, plných temperamentu, s bílou srstí s hnědými n. černými skvrnami, uši padají dopředu, ocas (prut) se zkracoval. Výška v kohoutku je 38–39 cm, chová se v rázu hladkosrstém n. hrubosrstém. Užívá se jako norčík.

foxtrot [angl. doslova liščí krok], standardní

společenský tanec ve 4/4 taktu ve stř. či mírně rychlém tempu. Odvozeny od něj jsou slow-fox (pomalejšího tempa) a medium-fox (mezi foxtrotem a slow-foxem).

fragment [z lat. *fragmentum* – úlomek, zlomek], literárněvědné ozn. pro nedokončené, neúplné dílo, ale také pro vědomě volenou lit. formu, jako např. filos.-lit. f. raných romantiků.

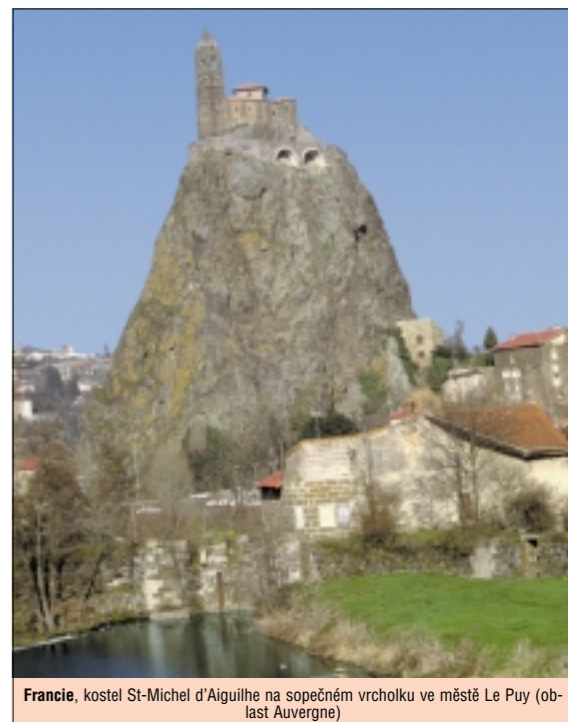
Fragner Jaroslav, č. architekt, malíř, návrhář nábytku, * 1898, † 1967. Žák J. **Gočára**, od 1945 prof. arch. na AVU v Praze (1945–67). Význ. spolutvůrce č. moderní arch., člen pu-ristické čtyřky **Devětsil**; zprvu stoupence ku-bismu, dospěl k mez. funkcionalistickému

stylu. Dílo: nemocnice a dětský domov Mu-kačevo (1924–28), elektrárna ESSO, Kolín (1929–32), spolupráce na projektu budovy ČTK, Praha (1927). Od 1945 především re-konstrukce památkových objektů (Betlémská kaple a Karolinum v Praze, od 1955 interiéry Pražského hradu, úprava II. nádvoří).

Fragonard Jean-Honoré [fragonár], fr. malíř, * 1732, † 1806; jeho učitelem F. **Boucher**. Galantně-erotické scény ze světa paříž. ro-koka, barevně kultivované portréty a krajiny, citlivé kresby a jemné rytiny, příslib Renoira. **frak**, vznikl z mnišského výlovitého oděvu. Charakteristický kabát s výrazně dozadu se-střiženými šosy nosí od 1740 měšťané i vo-

jáci. Pův. společenský oděv, později dvorský, plesový, v současné době takřka zcela zatla-čen smokíngem. Přežívá u hráčů orchestru a u dirigenta.

frakce [lat.], skupina poslanců jedné strany v parlamentě, v čele předs., místopředsodové, tajemník. F. se radí a usnází o jednotném po-stupu při parlamentním jednání. Nátlak f. v tom smyslu, aby poslanci hlasovali proti svému přesvědčení, není obvyklý; v těchto případech se zdrží hlasování. **frakcionace**, rozdělení směsi opakovaným použitím určitého dělicího procesu, to např. umožňuje frakční **destilace**, kt. se dělí směsí s mnoha složkami vroucími při ruz. teplotách.

Francie, kostel St-Michel d'Aiguilhe na sopečném vrcholku ve městě Le Puy (oblast Auvergne)

V r. 2001 měla F. 59,2 mil. obyv. a 0,4 % roční populační přírůstek. Pokračuje přístě-hovalectví hl. ze sev. Afr. (Arabové), Šp., Port. a It. Počet cizinců dosáhl 4 mil. Okrajové části státu obývají menšiny Korsičanů, Katalánců, Basků, Bretonců, Vlámů a Alsasanů. Francouzština je však rozšířena všeobecně, na J se hovoří provensálskými dialekty. Náb. se té-měř všichni věřící hlásí za kat., muslimů je již více než protestantů spolu se židy. Urbanizace obsáhla 76 % populace, rostou zejm. města malá a střed. velikosti a vytláňuje se větš-ina z 36 000 vesnic. Dominantní postavení ve všech směrech má hl. m. Paříž (*Paris*), s aglomerací bezmála 10 mil. F. je podle ústavy 1958 rep. se silným posta-vením prez. (od 1995 Jacques Chirac). Parla-ment jako zákonodárny orgán se skládá z Nár. shromáždění (577 poslanců) a Senátu. Polit. život je rozvinutý, většinový volební systém nutí strany k vytváření bloků a koalic. Tradi-ční soutěží socialisté s pravici, odpadli ko-munisté. Poslední volby v červnu 2002 vý-razně vyhrály strany pravého středu. Stát se adm. člení na 22 regionů (Korsika má zvl. po-stavení) zahrnujících 96 departementů (plus 4 zámořské).

Např. z vyčištěné ropy se při 150 °C získává benzin, při dalším zvýšení teploty petrolej, pak plynový olej a nakonec mazací oleje (nad 350 °C). Podobným způsobem lze rozložit zkapalněný **vzduch** na kyslík a dusík.

fraktál, rovinný n. prostorový útvar. F. patří mezi tzv. *soběpodobné útvary*, v nichž se zákl. motiv opakuje v nekonečně mnoha ruz. veli-kostech (např. sněhové vločky, rozložení hmoty v galaxiích, **Mandelbrotova množina**).

fraktura, med. zlomenina.

France Anatole [fráns] (vl. jm. *Jacques-A. Thibault*), fr. spis., * 1844, † 1924; náruživě se zajímal o otázky víry i rozumu, všiml si problémů soc. i polit. Ve svých prózách těžil z odkazu raných, údobí **fin de siècle** podobných epoch; zpracovával především látku z pozdního starověku (*Thais*, 1890, č. 1931), pozdního stív. (hist. spis *Jana z Arku*, 1908, č. 1950) a z doby Fr. rev.: *Bohové žijí* (Les dieux ont soif, 1912, č. 1957), 1921 Nob. cena. **Francesco di Giorgio Martini** [-česko di džordžo], it. architekt, sochař, malíř a teoretik, * 1439, † 1502. Od 1498 stavitel sien. dómu; náb. sochy a malby. Největší význam v obl. teorie arch.: traktát o civ. a voj. arch. (*Trattato dell'architettura civile e militare*, po 1482) obsahuje mj. též ideální návrhy měst.

Francie, od 9. st. ozn. vévodství vzniklého z někdejší **Neustrie** na Seině s hl. m. Paříží. Jádro státu **Kapetovců** (**Francie**).

Francie, úř. Francouzská rep. (fr. *République française*), stát v záp. Evr. mezi Atlantikem, Rýnem a Středozemním mořem. Rozloha 543 965 km², z toho 8 680 km² ostr. Korsika. V délce 2 900 km hraničí s Belgií, Lucem-

burskem, Něm., Švýc., It., Šp. a Andorrou, pobř. linie měří 3 400 km. Za součást mateř-ské země se považují zámof. dpt. Fr. Guyana, Guadeloupe, Martinik a Réunion, v její správě je dalších 5 ostr. území v zámoří. F. je moc-ností s globálními zájmy a nezávislými po-stoji; člen Rady bezpečnosti OSN, Evr. unie, NATO, OECD.

Většina území náleží k oblasti geol. starých a denudací snížených horopisných celků, které prostupují nížiny. Povrch jen na 39 % území přesahuje 250 m n. m. Pro atlantskou F. jsou typické rozlehlé pánve (Pařížská, Akvitánská) a nevýrazné vrchoviny až středohory (Fr. stře-

dohoří, max. 1 885 m), na vých. okraji se zve-dávají vysočiny (Argony, Ardeny, Vogézy). Na jihových. a již. pomezí se táhnou horské hřbety Pyrenejí a Alp s nejvyšší horou Evr. Mt. Blan-cem (4 807 m). Většina vod odtéká k Atlan-tiku (Seine, Loira, Garonna), po hranici teče Rýn a na jih nejvodnatější Rhóna. Podnebí je vlivem atlantského proudění mírné, proměnlivé a dostatečně vlhké. Na J panuje středo-mořské klima se suchým létem a vlhrou zimou přející vegetaci typu maquis. Plyných 55 % země se hospod. využívá, 1/4 porůstají lesy. Dlouhou tradici má ochrana přírody (chrá-něno 13,5 % území).

Francie, korunovace Napoleona I. francouzským králem 2. 12. 1804 (obraz J. L. Davida). Paříž, Louvre

Francie, zámek Saumur (1370–1600) na řece Loire, jedno z velkých šlechtických a královských sídel, která byla budována na březích této nejdélejší francouzské řeky

Francie

dějiny a státní vlajka

1. tis. př. n. l. příchod Keltů	1635 vstup Francie do třicetileté války (v. t. švédsko-francouzská válka)	1881 francouzský protektorát nad Tuniskem
120 př. n. l. vytvoření římské provincie (Galie Narbonnenská)	1643–1715 vláda Ludvíka XIV.; dovršení absolutismu; Francie první mocností Evropy	1883–84 2. francouzsko-vietnamská válka
58–51 př. n. l. ovládnutí Galie G. I. Caesarem	1648 mír vestfálský; získ Breisachu, Sundgau, části Alsaska, Horního a Dolního Lotrinska	1884–85 čínsko-francouzská válka
4. st. n. l. sálští Frankové v severových. Galii	1648–53 hnutí frondy (protiabsolutistický odboj šlechty a měšťanstva)	1893 francouzský protektorát nad Laosem
5.–6. st. keltští Britové v oblasti mezi Seinou a Loirou	1659 mír pyrenejský; získ Artois a Rousillonu	1894 Dreyfusova aféra
451–486 Syagriovo království	1663 prohlášení Kanady francouzskou korunní kolonií	1896 Madagaskar francouzskou kolonií
486–843 Francká říše (Merovejci, Karlovcí)	1667–68 válka o Nizozemí; získ Franche-Comté, Cambrais a Valenciennes	1904 Srdečná dohoda (Entente cordiale), spojenecká smlouva s Velkou Británií
843 verdunská smlouva o rozdělení říše	1672–78 válka o dědictví španělské; nástup Bourbonů ve Španělsku	1905–06, 1911 marocké krize
843–987 součást Západofrancké říše (Karlovcí)	1685 zrušení ediktu nantského	1907 vznik Trojdhody: společenství Francie, Velké Británie a Ruska
987 volba Huga Kapeta králem Francie; centrem oblasti Île de France	1701–14 válka o dědictví španělské; nástup Bourbonů ve Španělsku	1912 francouzský protektorát nad Marokem
987–1328 vláda dynastie Kapetovců	1715–74 vláda Ludvíka XV.; hospodářské vyčerpání Francie v důsledku válek; vojenské neúspěchy a celkový úpadek země	1914–18 účast Francie v I. světové válce na straně Dohody
1066 bitva u Hastingsu; normanský vévoda Vilém I. Dobyvatel králem Anglie	1789–94 Velká francouzská revoluce	1919 versailleská mírová smlouva; získ Alsaska-Lotrinska, správy Sárska (na 15 let), mandátních území Sýrie a Libanon a bývalých německých kolonií (Togo, Kamerun)
1096–99 1. křížová výprava (v. t. křížové výpravy)	1789, 14. 7. dobytí Bastily	1935 francouzsko-sovětská mírová smlouva
1147–49 2. křížová výprava (Ludvík VII.)	1792–1804 období 1. francouzské republiky (konvent, direktorium, konzulát)	1936–37 vláda Lidové fronty
1152–54 vznik tzv. angevinské říše Plantagenetů (Anglie, Anjou, Akvitánie, Gaskoňsko, Normandie a Poitou)	1799 svržení direktoria Napoleonem Bonapartem; vyhlášení konzulátu	1938 souhlas Francie s mnichovskou dohodou (Ě. Daladier)
1189–96 3. křížová výprava (Filip II. August)	1799–1815 napoleonské války	1939 vyhlášení války nacistickému Německu
1202–29 války proti albigenickým	1804 vydání občanského zákoníku Code Napoleon (Čivil); císařská korunovace Napoleona I.	1940 porážka francouzské armády; severní část Francie okupována, jižní pod správou kolaborantské vlády P. Pétaína (Vichy)
1202–16 rozbití angevinské říše Filipem II. Augustem	1804–14 období 1. císařství	1941 vznik francouzské exilové vlády (Francouzský národní výbor) pod vedením Ch. de Gaulla
1214 bitva o Bouvines; vítězství Filipa II. Augusta nad vojsky Jana Bezzemka a jeho spojence, římsko-německého císaře Otty IV.; odražení pokusu Plantagenetů o obnovu angevinské říše	1814–30 období restaurace Bourbonů (Ludvík XVIII., Karel X.)	1944 osvobození Paříže, vytvoření prozatímní vlády; de Gaulle prozatímní hlavou státu člen OSN
1248–54, 1270 6. a 7. křížová výprava (Ludvík IX.)	1815 tzv. stodenní císařství Napoleona I.; vídeňský kongres – Francie uhájila své velmocenské postavení	1945 svržení direktoria Napoleonem Bonapartem; vyhlášení konzulátu
1259 Plantageneti se vzdali nároků na Normandii, Anjou, Poitou a Touraine	1830 červencová revoluce; nástup Ludvíka Filipa Orleánského	1946–59 období 4. republiky
1284–1328 unie Francie s Navarrou	1830–47 dobytí Alžírsko	1949 vstup do NATO
1285–1314 vláda Filipa IV. Sličného; všestranný rozkvět a velmocenský vzestup země	1848 únorová revoluce; vyhlášení 2. republiky	1953 uznání nezávislosti Kambodže
1302 první zasedání generálních stavů Francie	1848–52 období 2. republiky (Ludvík Napoleon)	1954–62 francouzsko-alžírská válka
1305–78 období tzv. avignonského papežství	1852–70 období 2. císařství (Ludvík Napoleon jako Napoleon III.)	1954 uznání nezávislosti Vietnamu a Laosu
1328–1589 vláda dynastie Valois	1854–56 účast Francie v krymské válce	1956 suezská krize
1337–1453 stoletá válka mezi Anglií a Francií; Francie definitivně odrazila anglické nároky	1858–62 1. francouzsko-vietnamská válka; ovládnutí Saigonu	1957 Sársko spolkovou zemí Německa; vstup do EHS
1346 bitva u Kresčaku	1859–69 stavba Suezského průplavu	1958 krize v Alžírsku; Ch. de Gaulle nastolil prezidentský systém 5. republiky; Francie přeměněna na Francouzské společenství (Communauté Française)
1358 rolnické povstání jacquerie	1859–69 bitvy u Magenty a Solferina; vítězství francouzsko-sardinských vojsk nad Rakušaný	od 1959 období 5. republiky
1429 vystoupení Jany z Arku; porážka Angličanů u Orléansu	1859 bitvy u Magenty a Solferina; vítězství francouzsko-sardinských vojsk nad Rakušaný	1959–69 prezidentem Ch. de Gaulle
1439 zavedení taille, pravidelné státní daně k financování armády; vytvoření stálé armády	1860 získ Savojska a Nizzy	1962 ukončení války v Alžírsku, uznání nezávislosti smlouva o přátelství a spolupráci se SRN
1477 získání Burgundska	1870 záříjová revoluce v Paříži; vyhlášení 3. republiky	1963 studentské nepokoje v Paříži; krize gaullistického režimu
1495–1559 války o Itálii mezi Francií a Habsburky; mír v Cateau-Cambrésis (1559) potvrdil hegemonii Habsburků v Itálii	1870–1940 období 3. republiky	1968 demise Ch. de Gaulla; prezidentem G. Pompidou (do 1974)
1562–96 náboženské války ve Francii mezi hugenoty a katolíky	1870–71 prusko-francouzská válka; ztráta Alsaska a části Lotrinska	1969 prezidentem V. Giscard d'Estaign; podpora evropskému sjednocovacímu procesu
1572, 24. 8. bartolomějská noc; vraždění hugenotů v Paříži	1871 Pařížská komuna	1974–81 prezidentem F. Mitterand; střídání levicových a pravicových vlád
1589 zavraždění Jindřicha III.; nástupcem Jindřich IV. (Navarrský) z dynastie Bourbonů		od 1995 prezidentem J. Chirac
1589–1792 vláda dynastie Bourbonů		1997 předčasná parlamentní volby; vítězství levice, předseda vlády L. Jospin (Socialistická strana)
1593 konverze Jindřicha IV. ke katolicismu		2002 prezidentské volby; ve 2. kole vítězství J. Chiraca nad ultrapravicovým nacionalistickým představitelům Národní fronty J. M. Le Penem
1598 edikt nantský; náboženská a politická svoboda hugenotům		
1610–43 vláda Ludvíka XIII.; posílení absolutismu; počátky francouzsko-habsburského soupeření o hegemonii v Evropě		